

DEVLETLER VE TOPLUMSAL DEVRİMLER

FRANSA, RUSYA VE ÇİN'İN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

THEDA SKOCPOL

ÇEVİREN
S. ERDEM TÜRKÖZÜ

THEDA SKOCPOL

ABD’li tanınmış sosyolog ve siyaset bilimci (d. 1947). Michigan Eyalet Üniversitesi’nde sosyoloji alanında lisans eğitimi aldı (1969). Daha sonra Harvard Üniversitesi’nden sırasıyla yüksek lisans (1972) ve doktora derecesi aldı (1975). Tarihsel sosyoloji alanında özellikle devletler ile toplumsal yapıların karşılaştırmalı çözümlemelerine eğilen Skocpol, toplumsal devrimlerin dinamiklerine ilişkin çalışmalarıyla bu alanda kendine önemli bir yer edindi. Siyaset biliminde ise “yeni kurumsalcılığın” geliştirilmesinde öncü isimlerden biri, olan yazar kurumsal örgütlerin siyaseti şekillendirmede önemini vurgulayan çalışmalarıyla adından söz ettirdi. Skocpol 1986’dan beri Harvard Üniversitesi’nde Sosyoloji Profesörü, Amerikan Siyasi Araştırmalar Merkezi Direktörü, Fen Bilimleri Enstitüsü Dekanı ve 2021’den bu yana Victor S. Thomas Yönetim ve Sosyoloji Profesörü olarak görev yapmaktadır.

Başlıca eserleri: *Tarihsel Sosyoloji: Bloch’tan Wallerstein’a Görüşler ve Yöntemler* (2022), *State and Party in America’s New Deal* (1995), *Social Revolutions in the Modern World* (1994). *Protecting Soldiers and Mothers: The Political Origins of Social Policy in the United States* (1992), *Diminished Democracy: From Membership to Management in American Civic Life* (1992).

S. ERDEM TÜRKÖZÜ

Ankara’da doğdu (1972). 1996’da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü’nden, 2001 yılında aynı üniversitenin Siyaset Bilimi Yüksek Lisans Programından mezun oldu. Hâlen siyaset bilimi “doktora terk”. İyi yazamadığını fark ettiği lisans yıllarında çeviri yapmaya başladı. Çeviride karar kılmadan önce birkaç işe girip çıktı. 2014’ten bu yana sadece çeviri yapıyor.

Başlıca çevirileri: Robin Walz, *Modernizm* (2023); Mary Kaldor, *Yeni ve Eski Savaşlar* (2023); Bruce Haddock, *Siyasi Düşüncenin Tarihi* (2023), W. Montgomery Watt, *Hazreti Muhammed: Peygamber ve Devlet Adamı* (2019); Natalia M. Belting, *Dünyadan Kedi Masalları* (2019); Cas Mudde, *Cristobal Rovira Kaltwasser, Popülizm: Kısa Bir Giriş* (2019); William H. McNeill, *Avrupa’nın Bozkır Sınırları & Osmanlı’nın Batıdaki İlerleyişi Neden Durdu?* (2017); Tom Burns, *Psikiyatri: Kısa Bir Giriş* (2015); Ilan Pappé, *İsrail Hakkında On Mit* (2018); John Alexander Armstrong, *Milliyetçilikten Önce Milletler* (2018); Cas Mudde, *Günümüzde Aşırı Sağ* (2022).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 13

I

DEVİRİMLERİ AÇIKLAMAK: VAR OLAN KURAMLARA
ALTERNATİFLER 22

1. Yapısal Bir Bakış Açısı 42

2. Uluslararası ve Dünya-Tarihsel Bağlımlar 49

3. Devletin Potansiyel Özerkliği 60

4. Karşılaştırmalı Tarihsel Yöntem 74

5. Neden Fransa, Rusya ve Çin? 86

BİRİNCİ KISIM

FRANSA, RUSYA VE ÇİN'DEKİ TOPLUMSAL DEVİRİMLERİN
NEDENLERİ

2

KRİZDEKİ ESKİ REJİM DEVLETLERİ 95

1. Eski Rejim Fransası: Bourbon Mutlakiyetinin
Çelişkileri 102

2. Mançu Çini: Göksel İmparatorluktan İmparatorluk
Sisteminin Çöküşüne 130

3. İmparatorluk Rusyası: Az Gelişmiş Bir Büyük Güç 155

3

TARIMSAL YAPILAR VE KÖYLÜ AYAKLANMALARI 206

1. Fransız Devrimi'nde Derebeylerine Karşı Köylüler 217

2. <i>Obşçınaların Devrimi: Rusya’da Köylü Radikalizmi</i>	235
3. <i>İki Karşıt Örnek: İngiliz ve Alman Devrimlerinde Köylü Ayaklanmalarının Yokluğu</i>	254
4. <i>Çin’de Köylülüğün Güçsüzlüğü ve Gentry’nin Kırılmalığı</i>	268

İKİNCİ KISIM

FRANSA, RUSYA VE ÇİN’DE TOPLUMSAL DEVRİMLERİN SONUÇLARI

4	
NE VE NASIL DEĞİŞTİ: DEVLET İNŞASI ÜZERİNE BİR ODAKLANMA	287
1. <i>Siyasal Liderlikler</i>	292
2. <i>Devrimci İdeolojilerin Rolü</i>	299
5	
FRANSA’DA “MODERN DEVLET YAPISININ” DOĞUŞU	309
1. <i>Bir Burjuva Devrimi mi?</i>	310
2. <i>1789 Toplumsal Devrimci Krizinin Etkileri</i>	320
3. <i>Savaş, Jakobenler ve Napoléon</i>	328
4. <i>Yeni Rejim</i>	346
6	
RUSYA’DA DİKTATÖR PARTİ DEVLETİN ORTAYA ÇIKIŞI	362
1. <i>1917’nin Toplumsal Devrimci Krizinin Etkileri</i>	363
2. <i>Bolşeviklerin Yönetimi Ele Geçirme Mücadelesi</i>	372
3. <i>Stalinist “Yukarıdan Devrim”</i>	386
4. <i>Yeni Rejim</i>	395

ÇİN'DE KİTLELERİ HAREKETE GEÇİREN PARTİ DEVLETİNİN YÜKSELİŞİ	411
1. 1911'den Sonra Toplumsal Devrimci Durum	412
2. Kentlerde Üstlenen Kuomintang'ın Yükselişi ve Çöküşü	421
3. Komünistler ve Köylüler	437
4. Yeni Rejim	456
SONUÇ	488
KAYNAKÇA	504
DİZİN	557

TABLULAR VE HARİTALAR

Tablo 1: Fransa, Rusya ve Çin’de Toplumsal Devrimlerin Nedenleri

Tablo 2: Fransa, Rusya ve Çin’de Toplumsal Devrimlerin Sonuçları

Harita 1: Fransız “Eski Rejimi”nin Belli Başlı Yönetsel Birimleri

Harita 2: Avrupa Rusyası’nın Belli Başlı Bölgeleri

Harita 3: 1790 ve Sonrasında, Fransa’nın İdari Birimleri

Harita 4: 1917’ye Doğru Avrupa Rusyası’nın Demiryolları ve Belli Başlı Sanayi Alanları

Harita 5: Çin’in İlleri ve Bitişik Bölgeleri, 1930

Harita 6: Çin’in 1930’lara Doğru Demiryolları ve Belli Başlı Sanayi Bölgeleri

ÖNSÖZ

Bazı kitaplar taze kanıtlar sunarken, diğerleri okurun eski sorunları yeni bir ışık altında görmesini sağlamak için argümanlar oluşturur. Bu çalışma kesinlikle ikinci türdendir ve modern dünya tarihindeki toplumsal devrimci dönüşümleri çözümlemek için bir referans çerçevesi önerir. Bununla birlikte, 1787-1800 Fransız Devrimi'nin, 1917-1921 Rus Devrimi'nin ve 1911-1949 Çin Devrimi'nin nedenlerini ve sonuçlarını en iyi şekilde açıklamak için karşılaştırmalı tarih yöntemini kullanır. En çok kabul gören devrim kuramalarında ortak olan açıklama tipleri ve varsayımlar üzerine eleştirel düşünceyle geliştirilen ve kitabın ilk bölümünde ana hatları belirtilen çözümlene ilkeleri, tarihsel olarak gerçekleştikleri hâliyle devrimlerde neyin karakteristik (ve sorunsal) olduğu hakkındaki anlayışımızı yeniden yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Kitabın geri kalanında, uygulamada ortaya çıkacak yeni türden açıklayıcı argümanlar için çağrıda bulunarak Birinci Bölümün programını yapmaya girişir. Birinci Kısımda Fransa, Rusya ve Çin'deki devrimci krizlerin ve çatışmaların kökleri, sırasıyla Bourbon, Çarlık ve İmparatorluk Eski Rejimlerinin uluslararası konumları ve devlet ile sınıf yapıları çözümlenerek saptanmaktadır. Eski Rejim devletlerinin krize girme biçimleri ile devrimci ara dönemler [*interregnum*] sırasında köylü ayaklanmalarının ortaya çıkışı özellikle vurgulanmaktadır. Ardından İkinci Kısımda devrimler, Napolyoncu Fransa, Stalinist Rusya ve (1950'lerden sonraki) Çin Komünizmi örneklerindeki ilk ortaya çıkışlarından, görece istikrarlı ve Eski Rejimlere göre farklı biçimde yapılanmış Yeni Rejimlerin pekiştirilmesine dek izlenmektedir. Burada, devrimci liderliğin devlet inşa edici

çabalarına ve devrimcileştirilmiş toplumlardaki yeni devlet örgütlerinin yapılarına ve etkinliklerine özel bir dikkat gösterilmiştir. Eski Rejim'den yenisine sürüklenişlerinde Fransız, Rus ve Çin devrimleri, tek ve kapsayıcı bir toplumsal-devrimci modelin üç karşılaştırılabilir örneği olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, bu devrimlerin hem benzerlikleri hem de tekil özellikleri önceki kuram ve tarihsel tartışmalardan farklı bir biçimde aydınlatılmış ve açıklanmıştır.

Kitaplar yazarlarının deneyimlerinden çıkan benzersiz yollardan geçerek olgunlaşırlar ve bu kitap da bu kuralın dışında değildir. Bu kitaba ilişkin düşünceler, 1970'lerin başında Harvard Üniversitesi'nde lisans öğrencisi olarak geçirdiğim zamanda filizlendi. 1970'lerin başı (her ne kadar şimdilerde yankıları azalmış olsa da), ben de dâhil birçok öğrencinin siyasal faaliyetleri için parlak bir dönemdi. ABD, Vietnam Devrimi'ne karşı vahşice savaşıyordu, aynı anda ülke içindeki toplumsal hareketler, ırksal adalet ve dış askeri müdahalelere hemen son verilmesi için çağrıda bulunarak ulusal siyasal sistemimizin iyilik ve kötülük güçlerine meydan okuyordu. Bu süreç, kesinlikle devrimci dönüşümleri anlamak konusundaki ilgimi filizlendirdi. Ayrıca, demokratik sosyalist ideallere olan bağlılığım da yıllar boyunca olgunlaştı. Yine de *Devletler ve Toplumsal Devrimler*'in doğrudan doğruya günlük siyasal faaliyetlerden doğduğunu ima etmek yanlıştır. Nitekim öyle olmadı. Aslında kitabım kütüphanenin ve çalışmanın görece sessiz "fildişi kulesi"nde gelişti. Bir lisans öğrencisi olarak, makrososyolojik kuram ile karşılaştırmalı toplumsal ve siyasal tarih alanlarındaki çalışmaları izledim. Bu çalışma dizilerinin sınırlarında bulmacalar ortaya çıkıyordu. Birçok formülendirme aşaması boyunca, şimdi burada cisimleşen savlara ve çözümlemelere beni sürükleyen şey, sorunlu konulara yanıtlar formülendirme ve ardından da yanıtları en uç noktalara dek izleme girişimleridir.

Çalışmamı biçimlendiren deneyimlerimin başında, Güney Afrika olgusuyla entelektüel yüzleşmem gelir. O mutsuz ül-

kenin tarihi, Parsoncu yapısal-işlevselci toplumsal düzen ve değişim açıklamalarının resmen çürütülmesi ve kitle tatminsizliğinin kesinlikle baskıcı olan *apartheid* rejimine karşı bir devrime götüreceğine dair sıradan ve rahatlatıcı öngörülere karşı baş edilemez bir meydan okuma olarak beni etkiledi. Liberal adaletin, kaçınılmaz biçimde muzaffer olmadığı görülüyordu. Marksist sınıf çözümlemesi, Güney Afrika'da beyaz olmayanların konumunu anlamak ve sosyoekonomik değişimlerin uzun dönemli eğilimlerinin şifresini çözmek için, yapısal-işlevselcilikten ya da göreceli yoksunluk kuramından daha yararlı görünür. Fakat sınıf çözümlemesi terimleriyle kurallara sadık biçimde çalışırken, Güney Afrika devletinin yapısını ve Afrikalıların siyasal rolünü uygun biçimde açıklamak bir yana, onu kavramlaştırmak bile güçtür. Yine de bunlar, Güney Afrika'da neden bir toplumsal devrimin gerçekleşmediğini (ya da yakın zamanda muhtemelen gerçekleşmeyecek olmasını) açıklayan anahtarlar olarak görünmektedir.

Çalışmamı biçimlendiren bir başka deneyim, Çin Devrimi'nin tarihsel kökenlerini derinlemesine ve uzun süre araştırmaktı. Çalışma izlencemi yapılandırmak için, her üç harekete de tarihsel olarak bir uçtan diğerine değişen Çin toplumu bağlamından bakarak Taiping İsyanı'nın, Kuomintang Milliyetçi Hareketi'nin ve Çin Komünist Partisi'nin göreceli başarılarını ve hatalarını karşılaştırdım ve açıklamaya çalıştım. Geç İmparatorluk ve modern Çin'den derin biçimde etkilenerek, “geleneksel” ya da “feodal” gibi kabul gören toplumbilimsel kategorileştirmelerin uygulanabilirliği konusunda (Çin'e ve belki de diğer tarım devletlerine) derin kuşkuya kapılarak bu araştırmayı sonuçlandırdım. Ayrıca, devrimlerin nedenlerinin, sadece sınıf ve devlet yapılarının karşılıklı özgül ilişkileri ile süreç içindeki iç ve dış gelişmelerin karmaşık etkileşimlerine bakarak anlaşılabilmesine ikna oldum.

Öteki karşılaştırmalı devrim öğrencilerinin çoğu, deyim yerindeyse (Fransız Devrimi aracılığıyla Rus Devrimi'ni ya

da Rus Devrimi aracılığıyla Çin Devrimi'ni yorumlayarak) Batı'dan Doğu'ya hareket ederken benim entelektüel yolculuğum küreyi çevreleyen öteki yoldan oldu. İlk olarak Çin'i inceledikten sonra, Batı Avrupa'nın karşılaştırmalı siyasal gelişimi üzerine genel çalışma izlencesinin bir parçası olarak Fransa üzerine çalıştım. Her ne kadar Fransa'nın İngiltere'ye benzediği "varsayımını" anladıysam da Fransa'nın mutlakiyetçi Eski Rejimi birçok açıdan İmparatorluk Çin'ini andırıyordu. Fransız ve Çin devrimci süreçlerinin temel benzerliklerinin şifresini de çözdüm. Hem Fransız hem de Çin Devrimi, mutlak monarklara karşı toprak sahibi üst sınıfların ayaklanmasıyla başlar ve köylü ayaklanmalarını kapsayan bu devrimler daha merkezî ve daha bürokratik Yeni Rejimler ile sonuçlanır. Son olarak, Çin ve Fransa üzerine çalışırken kullandığım aynı analitik terimlerle Rusya'nın Eski Rejimini ve devrimci Rusya'yı yorumlamaya başladım. Bu "proleter" devrimin 1917'den sonraki (1921'den 1930'ların başına dek) kaderini anlamak için tarımsal yapılara ve devlet inşasına önem vermek yararlı bir yol gibi görünüyordu.

Yine de sistematik devrimler araştırmasından yaptığım çıkarsamanın değinilmeye değer bir başka tuhaflığı var. Bu alanda çalışan birçok sosyoloğun aksine, devrimleri kuram olarak açıklamayı hedefleyen toplumbilimsel yazını oldukça geniş bir biçimde okumadan önce gerçek devrimlerin tarihi hakkında çok şey öğrendim. Bu yazını gözden geçirdiğimde de çok geçmeden düş kırıklığına uğradım. Devrimci süreçlerin kendisi, benim bildiğim tarihlere oldukça zayıf bir biçimde karşılık gelen biçimlerde tasarlanmıştı. Ayrıca, devrim deneyimine sahip olan ya da olmayan ülkelerin benzerliklerine ve farklılıklarına dair öğrendiklerim veri alındığında, sunulan nedensel açıklamalar ya ilgisiz ya da açıkça yanlış görünüyordu. Daha fazla ilerlemeden (en azından kendimi tatmin etmek için) temeldeki sorunun ne olduğunu düşündüm: Toplumbilimsel kuramlar devrim hakkındaki açıklamalarını, liberal-demokratik ya da kapitalist toplumlarda siyasal protestonun

ve değişimin nasıl meydana geldiği konusunda ideal olduğu varsayılan modellerden çıkarılırlar. Böylece Marksist olmayan kuramlar, devrimleri tipik toplumsal reform hareketlerinin radikal ve ideolojik olarak özgül, değişik biçimleri olarak tasarlamaya eğilimlidirler ve Marksistler de devrimleri burjuvazinin ya da proletaryanın öncülük ettiği sınıf eylemleri olarak görürler. Bu kuramların çoğunlukla mutlak monarşist devletlere ve köylü tabanlı toplumsal düzenlere sahip tarım ülkelerindeki devrimlerin nedenleri ve başarıları hakkındaki kavrayışlarının büyük bir sınırlılık göstermesinde şaşılacak ne var dedim kendi kendime.

Bu kitapta en yüksek noktaya ulaşmaya yazgılı olası bir proje, var olan devrim kuramlarının uygunsuzluğuna dair eleştirimi aydınlatmak ve alternatif bir kuram, yaklaşım ve açıklayıcı varsayımlar geliştirmek için Fransız, Rus ve Çin devrimleri arasındaki karşılaştırmaları ve bu örnekler ile diğer ülkeler arasındaki karşıtlıkları kullanmak yolunda bu entelektüel deneyimler karışımından ortaya çıktı. Bildiğim devrim kuramlarının savlarını ve kanıtlayıcı argümanlarını reddetmekle yetinmeyip üzerinde çalıştığım, farklı biçimlerde konumlanmış belli başlı devrimler boyunca etkili olduğunu duyumsadığım genel mantığı aydınlatmak zorundaydım. Karşılaştırmalı tarihsel çözümleme bu konuda bana ilerlenecek ideal bir yol olarak görüldü.

Karşılaştırmalı çözümlememe dâhil etmek istediğim üç devrim, tarihçiler ve alanın uzmanlarınca geniş çapta araştırılmış olduğu için şanslıydım. Var olan geniş bir yazın, keşfedilmemiş ya da kullanılmamış birincil kanıtlara dayanarak yeni katkılar yapmayı uman uzmanlar için bir felaket olabilir. Fakat karşılaştırmalı sosyologlar için bu, ideal bir durumdur. Kaçınılmaz bir biçimde, ayrıntılarına girilmeden kavranan karşılaştırmalı tarihsel tasarımlar kanıtlarını neredeyse tamamen “ikincil kaynaklar”dan çıkarırlar; bu ikincil kaynaklar, konuya ilişkin tarihsel ya da kültürel alan uzmanları tarafından, kitap ya da dergi makalesi formunda şimdiye dek yayımlanmış araştır-

ma monografileri ve sentezlerdir. Karşılaştırmalı tarihçilerin görevi –ve yapabilecekleri özgül bilimsel katkı– karşılaştırmalı çalışmada incelenen geniş zaman dilimlerinin ve çeşitli mekanların özgül görünüşleri hakkında yeni veriler ortaya koymak değil, çeşitli tarihsel örnekler boyunca ortaya çıkan tüm nedensel düzenlilik savlarının önemini ve *prima facie* [ilk bakıştaki] geçerliliğini saptamaktır. Karşılaştırmacının, büyük oranda karşılaştırmalı çalışmaların üzerine kurulduğu zorunlu temeli oluşturan birincil araştırmaları yapmaya ne zamanı ne de uygun yeteneği vardır. Bunun yerine karşılaştırmacı, karşılaştırmalı çözümlemenin mantığına ve kuram düşüncelere göre önemli görülen konularla uğraşan uzmanların yayınlarını aramaya ve sistematik bir biçimde incelemeye yoğunlaşmalıdır. Eğer (sık sık olduğu gibi) belirli bir tarihsel dönem ya da olay hakkında uzmanlarca tartışılan noktalar karşılaştırmalı bakış açısından en fazla önem verilen noktalar değilse, o zaman karşılaştırmalı çözümlemeci uzmanların çalışmalarında sunulan kanıtları, onların esas tasarılarına biraz teğet geçerek uyarlamaktan kaçınmamalıdır. Ayrıca karşılaştırmacı, aynı konudaki bilgiyi bir örnekten diğerine araştırırken olabildiğince sistematik olmak zorundayken, ülkeden ülkeye giriştikleri araştırma ve polemiklerinde uzmanlar çeşitli konuları vurgulama eğilimindedir. Açıkçası, karşılaştırmacının çalışmaları ancak uzmanlarca geniş bir birincil yazının inşa edilmesinden *sonra* mümkün olabilir. Karşılaştırmacı, geliştirmeye giriştiği karşılaştırmalı, açıklayıcı savların dikte ettirdiği şekilde araştırılması gereken ilgili her konu hakkında az da olsa malzeme bulmayı ancak o zaman umabilir.

Bu kitabın kaynakçasının da gösterdiği gibi Fransa, Rusya ve Çin hakkındaki zengin yazını kapsamlı bir biçimde ele almayı başardım. Söz konusu her yazın büyük bir derinliğe ve genişliğe sahip olup her biri, ilk başta (en kolay okuyabildiğim iki dil olan) İngilizce ve Fransızca olarak basılmış (ya da bu dillere çevrilmiş) birçok makale ve kitabı kapsamaktadır. Bir tarihsel yazında ya da diğerinde belirli konu-

lara olan ilginin azlığına verilebilecek bir iki istisna dışında, üstesinden gelmek zorunda kaldığım sorunlar, temel bilgilere ulaşma zorluğundan kaynaklanmıyordu. Karşımdaki asıl sorun, tutarlı bir karşılaştırmalı tarihsel sav geliştirmek için devasa bir tarihsel yazını araştırmak ve uzmanların katkılarını değerlendirmek ve kullanmaktı. Bu sorunların üstesinden ne ölçüde gelebildiğimi değerlendirmek (tarihçiler ve alan uzmanları da dâhil) okuyuculara kalmıştır. Bu kitap, hem bu devrimlerden biriyle ilgilenen insanlar arasında hem de genel olarak modern devrimleri (onların geçmişteki nedenlerini ve başarılarını, gelecekteki olasılıklarını) anlamakla ilgilenen insanlar arasında tartışmaları harekete geçirmede ve daha ileri araştırmalara ilham vermede küçük bir ölçüt olarak iş görürse memnun olacağım. Karşılaştırmalı tarih, kuram ile tarihin birbirini etkilemesinden doğar ve sırası geldiğinde her ikisinin de zenginleştirilmesine katkıda bulunmalıdır.

Son birkaç yılda bu kitabın savı üzerinde tekrar tekrar çalışmak, tek başına dev bir yapboz ile bitmek bilmeyen bir mücadele olarak göründü. Ne var ki pek çok kişi destekleyip belirli parçaların nereye uyup nereye uymadığını göstererek, genel tasarımı daha iyi görmem için bana yardımcı oldu.

En başta Barrington Moore Jr.'dan aldığım bilimsel desteğe borçluyum. Michigan Eyalet Üniversitesinde öğrenciyken, onun *Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri* [*Social Origins of Dictatorship and Democracy*] adlı yapıtını okumam, bana karşılaştırmalı tarihin görkemli kapsamını tanıttı ve tarımsal yapıların ve çatışmaların modern siyasetin örüntüleri için önemli anahtarlar sunduğunu öğretti. Bunun yanı sıra, Harvard'da Moore'dan aldığım lisansüstü seminerleri (kendi yorumlarımı geliştirmeme bile izin veren) karşılaştırmalı çözümleme yapma yeteneğimin biçimlendiği potalar oldu. Moore özenli görevler verir ve eleştirilerini yaparak tepkisini gösterirdi. Ayrıca seminerlerdeki öğrenciler arası arkadaşlığı destekleyerek entelektüel ortamın canlılığını sağlardı. Gerçekten Moore'un seminerlerindeki öğrencilerden iki arkadaşım, Mounira Charrad ve John Mollenkopf, bana

cesaret verip karşılaştırmalı devrimler üzerine bu tasarının her aşamasında tavsiyelerde bulundular.

Bir başka yaşamsal ve uzun süren etki de Ellen Kay Trimberger'den geldi. Onun, Japonya ve Türkiye'de "yukarıdan devrim" üzerine aynı türden çalışmasının 1970'te farkına vardım. O zamandan bu yana Fransa, Rusya ve Çin üzerine çözümlememi geliştirmede Kay'ın düşüncelerinin, yorumlarının ve dostluğunun olağanüstü katkıları oldu.

Birçok ilk kitapta olduğu gibi, bu da ilk başta doktora tezi olarak cisimleşti. Tasarının bu aşaması en acı vereniydi; çünkü çok kısa bir sürede yapılması gereken çok fazla iş üstlenmiştim. Yine de geçmişe baktığımda buna değdiğini görüyorum; çünkü mükemmel olmayan "büyük" bir tez, iyi işlenmiş küçük çaplı bir teze göre, bir kitabın yayımlanabilir nihai gelişimi bakımından daha fazla potansiyel sunar. Neredeyse imkânsız görünen bir işi üstlenmekte beni cesaretlendiren, aynı zamanda tezin taslağı üzerine ayrıntılı ve kışkırtıcı yorumlar yapan Daniel Bell'e teşekkür borçluyum. Tez, dikkatli geri beslemeler sağlayan ve çabuk bitirmem için sürekli baskı uygulayan çabasıyla takdire değer George Caspar Homans tarafından jüriye resmi olarak önerildi. Tez jürimin diğer üyesi Seymour Martin Lipset, başından sonuna dek akıllıca tavsiyelerde bulundu ve tezin tamamlanması ilk tasarladığımdan daha uzun sürünce de bunu aleyhime kullanmayacak kadar anlayışlı davrandı. Doktoramın son yıllarındaki mali desteğini, burs sahiplerini araştırma konularını seçmede özgür bırakan Danforth Graduate Fellowship sağladı.

Tezi tamamladıktan sonra ise Charles Tilly bana büyük cesaret verdi ve yapmam gereken düzeltmeler için tavsiyelerde bulundu. Harvard'daki meslektaşlarım ve öğrenciler, kitabın ilerlemesini kolaylaştırmak ve beni teşvik etmek için çeşitli yollardan bana yardımcı oldular. Gözden geçirmelerimizin bitişine yakın, pek çok başka kişi çalışmamın sonuçlanmasını hızlandırdı. Cambridge University Press'ten Walter Lippincott, Jr., tezin elyazmasının erken bir tarihte gözden geçirilmesini sağladı; bunlar, sadece yayımlama sözleşmesiyle değil, John

Dunn ve Eric Wolf'un giriş üzerine oldukça yararlı tavsiyeleriyle sonuçlandı. Ayrıca Peter Evans, Birinci Bölümün gözden geçirilmesine yardımcı olan tavsiyelerde bulundu. Mary Fulbrook Üçüncü Bölümün gözden geçirilmesi için araştırma asistanlığı sağladı ve çalışmasının karşılığı Harvard Graduate Society'nin küçük bir bursu ile ödendi. Bu arada Junior Faculty Research Sosyoloji Bölümü'nün fonundan da yararlandım.

Birçok arkadaş, tüm kitabın taslağı üzerinden yazılı yorumlar yapmak için özveriyle zaman ayırdı. Bu gönüllü yardımcıları: Susan Eckstein, Harriet Freidmann, Walter Goldfrank, Peter Gourevitch, Richard Kraus, Joel Migdal ve Jonathan Zeitlin'dir. Ayrıca Perry Anderson, Reinhard Bendix, Victoria Bonnell, Samuel Eisenstadt, Terence Hopkins, Lynn Hunt, Barington Moore, Jr., Victor Nee, Magali Sarfatti-Larson, Ann Swidler ve Immanuel Wallerstein konuya ilişkin yayımlanmış makalelerimle ilgili yorumlar yaptılar; bu yorumlar kitap üzerindeki son çalışmamı önemli ölçüde etkilemiştir. Belirtmeye gerek yok; yukarıda değinilen insanlar bu çalışmada iyi olan birçok şeyden sorumludur, hiçbiri onun kusurlarından, dolaylı da olsa sorumlu tutulamaz.

Sayın Nellie Miller, Louisa Amos ve Lynn McKay son taslağın temize çekilmesini olağanüstü hızlı ve doğru gerçekleştirdiler. Bayan Miller, hepsinden fazla teşekkürü hak ediyor; çünkü gözden geçirmenin her aşamasında temize çekme işinin çoğunu bizzat yapmıştır. Gerçekten de onun mükemmeliyetçiliğine ve zekâsına güvenmekte şanslıydım.

Son olarak, elbette, bu kitabın adandığı eşim Bill Skocpol'un yardımlarını sevgiyle anıyorum. Birçok gözden geçirme boyunca metnin tüm bölümleri üzerine yaptığı yorumlar, tezin ilk hâlini temize çekmek ve sonunda alıntıları denetlemek gibi küçük, tatsız pratik işlerdeki gönüllüğü ve tüm süreç boyunca benim duygusal iniş çıkışlarım karşısında gösterdiği sabır; tüm bu katkılar, *Devletler ve Toplumsal Devrimler*'in her bölümünde somutlaşmıştır. Bill deneysel fizikçidir, fakat onun gönülden desteği olmasaydı bu karşılaştırmalı tarihsel sosyoloji çalışması tamamlanamazdı.